

Підготовка педагогів з ірландської мови в системі педагогічної освіти Ірландії

О. А. Лисенко, Т. М. Сергієнко¹, Ю. І. Денисюк²

¹Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ, Україна

²Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна
Corresponding author. E-mail: elena02041996@ukr.net, tanyasergh@gmail.com, yuliyadenysiuk@gmail.com

Paper received 01.05.20; Accepted for publication 20.05.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-PP2020-229VIII93-07>

Анотація. В статті проаналізовано ірландський досвід забезпечення системи освіти країни ефективними педагогічними кадрами з високим рівнем компетентності з ірландської мови. Досліджено історичне підґрунтя сучасних викликів зазначеного напрямку. Доведено дієвість мовних практик, стажувань як основних складових ірландських програм початкової педагогічної освіти у підготовці педагогічних працівників високого професійного рівня. Розроблено відповідні рекомендації МОН та ЗВО України з метою досягнення вітчизняною системою підготовки педагогічних кадрів європейських стандартів якості освіти.

Ключові слова: ірландська мова, педагогічна практика, педагогічні кадри, мовне стажування.

Постановка проблеми. Одним із важливих напрямів розвитку вітчизняної педагогічної науки на сучасному етапі є розробка концептуальних підходів до реформування вищої педагогічної освіти країни. У цьому контексті доцільність вивчення досвіду професійної підготовки педагогічних кадрів в Ірландії обґрунтовується такими чинниками: значне розширення співпраці з європейськими державами у сфері освіти, створення єдиного європейського освітнього простору та значні успіхи, яких досягла Ірландія в розбудові ефективної системи підготовки педагогічних працівників. Ірландський досвід може бути адаптований до українських реалій сьогодення в процесі модернізації системи вітчизняної педагогічної освіти.

Аналіз досліджень. Різні аспекти професійної підготовки педагогічних кадрів у системі вітчизняної освіти були в центрі уваги українських науковців: Н. Андрійчук (2010), Г. Кловак (2005), Т. Козак (2007), О. Лавріненко (2009), А. Федорович (2008) та ін. Значний інтерес становлять наукові розвідки з теорії і практики професійної підготовки вчителів і науково-педагогічних кадрів у зарубіжних країнах: В. Андрущенко (2015), О. Голотюк (2009), О. Кузнєцова (2003, 2009), В. Лащихіна (2009), Н. Муқан (2006), Л. Пуховська (1997, 1998) та ін.

Серед вітчизняних наукових досліджень питанням функціонування системи освіти в Ірландії присвячено дисертації Ю. Кучер (2009), Ю. Запороженко (2011), О. Ситник (2017).

Мета статті – дослідити ірландський досвід підготовки ефективних педагогічних кадрів з національної мови та розробити відповідні рекомендації для МОН України та ЗВО для забезпечення вітчизняної системи освіти ефективними педагогами з іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Проблема підготовки ефективних ірландських педагогів з високим рівнем компетентності з національної мови має історичне підґрунтя. Довгий час Ірландія входила до складу Сполученого Королівства, чия політика впливала на становлення ірландської системи освіти загалом і педагогічної освіти зокрема. Сполучене Королівство використовувало педагогічну освіту як ефективне знаряддя культурної асиміляції ірландського народу з метою утримання контролю над Ірландією.

На думку відомого ірландського вченого Дж. Кулехена, система шкільної освіти країни була одним із основних факторів, який спричинив занепад рідної мови в XIX ст. Тому уряд вніс зміни у першу чергу до програм початкової школи з метою відродження національної культури та мови [2, р. 21; 20, рр. 41-42; 14, р. 24].

Після здобуття незалежності ірландська мова отримала статус мови навчання в початковій школі, і, відповідно, були розроблені регуляційні норми щодо її обов'язкового вивчення в усій системі шкільної освіти. На це відводилося щонайменше годину на день. Учні початкових шкіл вивчали співи на прикладі ірландських пісень, а курс історії передбачав вивчення історії розвитку ірландського суспільства. Зміни у програмі початкової школи, підвищення статусу ірландської мови створили певні труднощі у вчительській професії. Лише 9 % учителів початкової школи мали "Білінгвальні сертифікати", що засвідчували належний рівень підготовки для забезпечення навчального процесу засобами ірландської мови. Наступним кроком на шляху відновлення національної мови стало введення обов'язкового іспиту з ірландської мови для вступу до коледжів підготовки вчителів. Водночас у коледжах були запроваджені заходи сприяння поширенню ірландської мови як засобу навчання, спілкування та управління [7, р. 9]. Для вчителів були створені професійні літні курси з ірландської мови, їх всіляко заохочували зануритись у мовне середовище – пожити протягом певного періоду в регіонах, де населення розмовляло переважно національною мовою. З 1931 р. вчителі початкової школи обов'язково мали здобувати білінгвальні дипломи [4, рр. 21-26; 2, рр. 47-49; 15].

У 1926 р. тест з ірландської мови на визначення професійного рівня володіння усним мовленням став однією із вимог реєстрації для вчителів середніх шкіл. Уряд також заснував цілу низку підготовчих коледжів, що були школами закритого типу, в них діти з гельських районів (the Gaeltach), а також діти з високим рівнем володіння ірландською мовою безкоштовно отримували середню освіту. Зазначені дії уряду були спрямовані на те, щоб у подальшому в учительських коледжах збільшити відсоток молодих людей, які вільно володіють ірландською мовою [6, рр. 13-14;

1, pp. 4-5; 14, pp. 24-25; 10, p. 6].

Таким чином, з перших років незалежності Міністерство освіти Ірландії усвідомлювало необхідність відродження національної мови і втілювало в життя план поетапного її відродження. Перш за все, забезпечили належне вивчення мови учнями школи, надали необхідну професійну підтримку вчителям шкіл та стимулювали її вивчення певними механізмами. На нашу думку, одним із ефективних заходів відходження національної мови протягом перших років незалежності Ірландії було залучення вихідців із гельських районів до педагогічної спільноти.

Деякі із згаданих вище підходів є актуальними і для сучасної системи педагогічної освіти. З метою збереження та підвищення статусу національної мови в системі вищої педагогічної освіти Ірландії 10 % місць виділяється абітурієнтам-вихідцям з гельських районів. Такі вступники походять з родин, де ірландська мова є мовою повсякденного спілкування. Здобувачі професії вчителя з гельських районів проходять окремий конкурс. Прохідний бал для гельців є різним у різних ЗВО. Але зазвичай він нижчий від загального прохідного бала. До кінця 2016 р. були чинними такі показники прохідного бала: Інститут педагогічної освіти Маріно (ІПОМ) – 465 (загальний), 435 (для гельців). Відповідні прохідні бали Коледж педагогічної освіти (КПО) Св. Патрика (Драмкондра) і КПО Пречистої Діви Марії – 470/430 [3, pp. 70-71].

Одним із основних складників програм педагогічної освіти для підготовки вчителів початкової школи є педагогічна практика з ірландської мови в національному середовищі, яка спрямована на підвищення рівня комунікативної компетентності майбутніх учителів у контексті їх посадових обов'язків як учителів ірландської мови, фахівців, що реалізують навчально-виховний процес цією мовою. Практика має на меті також розширити знання культури і традицій жителів гельських районів (Ghaeltacht), забезпечити спілкування з носіями мови, що збагачує словниковий запас практикантів, допомагає їм долати мовний бар'єр, набувати впевненості, необхідної для виконання своїх професійних обов'язків

Педагогічна практика з ірландської мови поділена на два блоки по два тижні, її загальна тривалість 4 тижні. Після закінчення кожного блоку ЗВО організують обговорення результатів з метою своєчасного подолання недоліків, корекції планів тощо. Програма педагогічної практики другого блоку є логічним структурованим продовженням того, що було опановано студентами протягом першої частини. Перший і другий блоки практики проводяться на різних курсах навчання, оскільки програма мовної підготовки передбачає ускладнення навчального матеріалу. Відповідно до рекомендацій Ради вчителів Ірландії (РВІ) на різні види навчальної діяльності студентів протягом одного тижня виділяється 35 годин, 20 з них – це практичні заняття. Вони проходять у першій половині дня, після обіду студенти долучаються до роботи методичних семінарів, лінгвістичних майстерень, що збагачують їх знання і підвищують мовну компетентність. У групах налічується не більше 25 студентів. РВІ рекомендує набирати практикантів із різних ЗВО. Серед видів навчальної діяльності, у яких студенти

беруть участь у другій половині дня, виділяють такі: складання, адаптація, переклад оповідань, п'єс, діалогів, пісень, віршів, поем тощо, які відповідають програмі початкової школи; проведення опитувань, інтерв'ю та інших наукових розвідок для виконання проєкту з педагогіки; підготовка та адаптація матеріалів для навчання ірландської мови або інших предметів засобом ірландської мови; представлення презентації наукового проєкту ірландською мовою.

Спілкування студентів-практикантів з місцевим населенням сприяє набуттю ними необхідних мовних навичок, формуванню умінь, вагомих для подолання мовного бар'єру і оволодіння мовою на високому рівні. У своїх рекомендаціях РВІ зазначає, що бажано присвятити не менше 35 годин зануренню в мовне середовище.

Відвідування занять, інших заходів студентами-практикантами знаходиться під контролем ЗВО. Звіти щодо виконання пунктів програми педагогіки з ірландської мови надсилаються спочатку в електронному вигляді у ЗВО. Після її закінчення студенти зобов'язані подати оригінали всіх необхідних документів з підписами [17, pp. 4-6].

Запорукою успішного проведення практики з ірландської мови є належна організація ЗВО підготовчого етапу, на якому проводяться відповідні консультації щодо цілей, вимог, структури і звітів практики. Такі консультації мають розширити соціолінгвістичну компетентність студентів, знання культури та традицій населення гельських районів. Викладачі, залучені до проведення практики, зобов'язані опанувати відповідні курси підвищення кваліфікації.

Зміст практики в гельських районах однаковий у всіх ЗВО. Він розроблений відповідно до навчальної програми з ірландської мови. Загалом її рівень складності відповідає рівню B2 за шкалою Рекомендацій Ради Європи. У 2012 р. нова навчальна програма з ірландської мови була запроваджена у КПО Св. Патрика (Драмкондра), КПО Пречистої Діви Марії у Лімеріку, Національному Університеті Ірландії Галвея (НУІГ), Інституті педагогічної освіти Маріно (ІПОМ), КПО Церкви Ірландії, Коледжі Гібернія, КПО Фробель. Курс практик з ірландської мови розроблений таким чином, щоб задовольнити потреби студентів з різним рівнем підготовки. Гнучкість підходу до студентів з різним рівнем мовленнєвої компетентності під час педагогічної практики є однією із умов трирівневої програми з ірландської мови (the Siollabas Tríú Leibhéal). Під час практики студенти вивчають передові методики навчання ірландської мови як першої, приділяють велике значення збагаченню свого словникового запасу, поглибленню знань з граматики, культури і традицій ірландського народу. Оцінювання навчальних досягнень студентів відбувається за такими видами мовленнєвої діяльності, як монологічне і діалогічне мовлення [17, pp. 4-10].

Досвідчені вчителі початкової школи відповідальні за проведення практики. Винятковими є випадки, коли керівники практики мають високий рівень компетентності з ірландської мови, добре обізнані з програмою початкової школи та мають практичний досвід роботи в початковій школі.

ЗВО заохочують майбутніх учителів початкової шко-

ли підвищувати рівень володіння національною мовою, долучаючись до мовних курсів, літніх таборів у гельських районах, підготовки позааудиторних заходів тощо [17, pp. 4-10; 9, pp. 4-6].

На відміну від здобувачів професії вчителя початкової школи, від майбутніх учителів середніх закладів освіти не вимагається відповідна підготовка з ірландської мови, якщо тільки вона не є їх спеціальністю. Якщо ж випускники програм початкової педагогічної освіти (середня школа) влаштовуються в заклади, де ірландська є мовою навчання, вони повинні мати сертифікат, що засвідчує належний рівень мовної компетентності [13, p. 12].

Показовими з точки зору забезпечення системи освіти країни висококваліфікованими педагогами є реєстраційні вимоги. З 28 січня 2014 р. реєстрація в РВІ є обов'язковою для всіх учителів, які працюють у державних закладах освіти і отримують зарплатню із державного бюджету [18, p. 13]. Після закінчення ЗВО вчителі-початківці не можуть задовольнити всі вимоги повної реєстрації, оскільки не пройшли програму вступу до професії. Тому їх вносять до реєстру за умови подальшого виконання певних вимог. У такому випадку вчителям надається статус умовної реєстрації. Як наслідок, вони повинні виконати посткваліфікаційні вимоги протягом трирічного терміну [8].

Серед вимог до вчителів початкової школи є підтвердження належної підготовки з ірландської мови. Якщо здобувачі повного реєстраційного статусу отримали педагогічну освіту за межами Ірландії (за винятком програми післядипломної педагогічної освіти засобом ірландської мови або чотирирічної програми педагогічної освіти (бакалаврського рівня з відзнакою) ірландською мовою Коладжу Св. Марії в Белфасті), вони мають продемонструвати високий рівень володіння ірландською мовою, що буде свідченням їх спроможності ефективно навчати учнів предметів з програми початкової школи національною мовою. Підтвердження належної компетентності з ірландської мови може бути реалізоване шляхом складання атестаційного тесту (an Aptitude Test) або проходженням адаптаційної практики (an Adaptation Period), які забезпечуються Центром ірландської мови ІПО Маріно. До складання атестаційного тесту або проходження адаптаційної практики здобувачі повного реєстраційного статусу мають подати в ІПО Маріно підтвердження виконання вимог практики у гельських районах [11; 12; 19, p. 17].

У 2011 р. РВІ оприлюднила доповідь “Основопо-

ложні принципи стратегії безперервного професійного розвитку вчителів”. Згідно з передовими здобутками зарубіжного досвіду безперервна педагогічна освіта була представлена у взаємозв'язку і наступності трьох ступенів: початкової педагогічної освіти, вступу до професії і безперервного професійного розвитку. Фахове вдосконалення є правом і відповідальністю кожного педагога, який зобов'язаний вживати дієвих кроків для свого професійного збагачення [16, p. 4, pp. 19-21].

Вартим уваги є також той факт, що Міністерство освіти Ірландії та його агенції забезпечують педагогічних працівників цілою низкою програм фахового зростання державним коштом.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, усвідомлюючи необхідність залучення до системи освіти країни ефективних фахівців з високим рівнем володіння національною мовою, Міністерство освіти Ірландії разом із Радою вчителів Ірландії запровадило ряд дієвих механізмів на різних етапах підготовки педагога: на рівні вступу до закладів педагогічної освіти – окремі конкурсні вимоги для вихідців із гельських районів; на рівні початкової педагогічної освіти – мовна практика у місцевостях Ірландії, де населення розмовляє ірландською мовою у побуті; на рівні вступу до професії – реєстраційні вимоги з ірландської мови; на рівні професійного розвитку – курси підвищення кваліфікації, програми фахового зростання тощо.

Виходячи з вище означеного, ми вважаємо за потрібне надати такі рекомендації МОН України та ЗВО щодо підвищення рівня професійної компетентності педагогічних кадрів з іноземних мов:

1. Підвищити вступні вимоги з іноземних мов, гарантувати певний відсоток держбюджетних місць переможцям та призерам конкурсів та олімпіад з української, іноземних мов.

2. Посилити практичну спрямованість програм педагогічної освіти ЗВО України шляхом збільшення годин на педагогічну практику. Сучасна вища педагогічна освіта має готувати ефективних педагогів-практиків, здатних долати виклики повсякденної праці в навчальній аудиторії.

3. Запровадити мовні практики, стажування як обов'язковий елемент початкової педагогічної освіти у підготовці вчителів.

4. У межах програм початкової педагогічної освіти передбачити більше часу на вивчення іноземних мов.

REFERENCES

- Burke, A. (Ed.). (2004). *Teacher Education in the Republic of Ireland: Retrospect and Prospect*. Standing Conference on Teacher Education, North and South (SCoTENS), November 2004. Northern Ireland, The Centre for Cross Border Studies. Retrieved from <http://www.crossborder.ie/pubs/scotensreport.pdf>
- Coolahan, J. (1981b). *Irish Education: its History and Structure*. Dublin, Ireland: Institute of Public Administration.
- Darmody, M., & Smyth, E. (2016). *Entry to Programmes of Initial Teacher Education*. Dublin, Ireland: The Economic and Social Research Institute.
- Department of Education, Ireland. (1926). *Report of the Department of Education: The School Year 1924-25 and The Financial and Administrative Years 1924-25-26*. Dublin, Ireland: The Stationery Office. Retrieved from https://www.education.ie/en/Publications/Statistics/stats_statistical_report_1924_1925.pdf
- Department of Education, Ireland. (1928). *Report of the Department of Education: The School Year 1925-26-27 and The Financial and Administrative Years 1925-26-27*. Dublin, Ireland: The Stationery Office. Retrieved from https://www.education.ie/en/Publications/Statistics/stats_statistical_report_1926_1927.pdf
- Department of Education, Ireland. (1930). *Report of the De-*

- partment of Education 1928-29. Dublin, Ireland: The Stationery Office. Retrieved from https://www.education.ie/en/Publications/Statistics/stats_statistical_report_1928_1929.pdf
7. Department of Education, Ireland. (1933). *Report of the Department of Education 1931-32*. Dublin, Ireland: The Stationery Office. Retrieved from https://www.education.ie/en/Publications/Statistics/stats_statistical_report_1931_1932.pdf
 8. Department of Education and Skills, Ireland. (2013, May). Circular 0025/2013: Requirement for Teachers in Pecognised Schools to Register with The Teaching Council: Commencement of Section 30 on 1 November 2013. To: The Managerial Authorities of Recognised Primary, Secondary, Community and Comprehensive Schools and The Chief Executive Officers of Vocational Education Committees. Retrieved from <https://www.education.ie/en/Circulars-and-Forms/Archived-Circulars/Requirement-For-Teachers-In-Recognised-Schools-To-Register-With-The-Teaching-Council.pdf>
 9. Department of Education and Skills, Ireland. (2016). *Entry Requirements for Initial Teacher. Education Courses for Primary Teachers*. 2016 CAO Competiton. Dublin: Department of education and Skills
 10. Dolan, R., & Kenny, M. (2014). Who Prepares the Teachers? The Irish Experience. Paper presented to *The WERA Focal Meeting, 19-21 November, 2014, Edinburgh, Scotland*. Retrieved from http://mural.maynoothuniversity.ie/5778/1/MK_WERA_2014_Dolan_Kenny_EPrint.pdf
 11. Marino Institute of Education. (2016a). O.C.G. Oiriúnú le hAghaidh Cáilíochta sa Ghaeilge (Adaptation Period). Guide 2016–2017. Retrieved from <http://www.ilrweb.ie/ocg%20docs%202017/ocg%20guide%202016-17.pdf>
 12. Marino Institute of Education. (2016b). S.C.G. An Scrúdú le hAghaidh Cáilíochta sa Ghaeilge (Aptitude Test). Guide 2016–2017. Retrieved from <http://www.ilrweb.ie/SCG%20DOCS%202017/SCG%20GUIDE%202016%202017.pdf>
 13. North South Inter-Parliamentary Association. (2014). Recognition of Teacher Qualifications and Teacher Mobility. Retrieved from http://www.niassembly.gov.uk/globalassets/documents/raise/publications/2014/north_south/13314.pdf
 14. O'Donovan, B. (2013). Primary School Teachers' Understanding Themselves as Professionals (The Thesis for Doctor of Education Degree). Dublin City University, Ireland. Retrieved from <http://doras.dcu.ie/17725>
 15. Titley, B. (1983). *Church, State, and the Control of Schooling in Ireland 1900-1944*. Dublin, Ireland: McGill-Queen's Press.
 16. The Teaching Council. (2011). Policy on the Continuum of Teacher Education. Maynooth: Co. Kildare, The Teaching Council. Retrieved from <https://www.teachingcouncil.ie/en/Publications/Teacher-Education/Policy-on-the-Continuum-of-Teacher-Education.pdf>
 17. The Teaching Council. (2012). *Report of the Gaeltacht Placement Working Group to the Teaching Council*. Retrieved from <https://www.teachingcouncil.ie/en/Publications/Teacher-Education/Report-of-the-Gaeltacht-Placement-Working-Group-to-the-Teaching-Council.pdf>
 18. The Teaching Council. (2014). Annual Report 2013 /2014. Maynooth: Co. Kildare, The Teaching Council. <https://www.teachingcouncil.ie/en/Publications/Annual-Reports/Annual-Report-2013-2014.pdf>
 19. The Teaching Council. (2016). Post-qualification Professional Practice Procedures and Criteria 2016/2017. Maynooth: Co. Kildare, The Teaching Council. Retrieved from <https://www.teachingcouncil.ie/en/Publications/Teacher-Education/Procedures-for-Induction-and-Procedures-and-Criteria-for-Probation-2016-2017.pdf>
 20. Walsh, B. (2006). Asking the Right Questions: Teacher Education in the Republic of Ireland. *Education Research and Perspectives*, 33(2), 37-59

Training of teachers in the Irish language in teacher education system of Ireland

O. A. Lysenko, T. M. Serhienko, Yu. I. Denysiuk

Abstract. The best Irish practices in providing the education system with efficient teaching staff of high level competence in Irish have been analysed. The historical background of the contemporary challenges on this aspect has been investigated. The effectiveness of language practices as the main units of Irish initial teacher education programmes in the highly qualified pedagogical staff training has been proved. In order to achieve the European standards in quality of education within the national teacher education system the corresponding recommendations to the Ministry of Education and Science of Ukraine and Higher Education Institutions have been developed.

Keywords: *Irish language, teaching practice, teaching staff, language practice.*